

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola:	Gymnázium, Brno, Slovanské náměstí 7
Šablona:	III/2 - Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Název projektu:	Inovace výuky na GSN prostřednictvím ICT
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0940
Autor:	Kamila Novotná
Tematická oblast:	Latinská gramatika: Lexikologie a lexikum
Název DUMu:	VIII. Slova složená/kompozita
Kód:	VY_32_INOVACE_LA.2.08
Datum:	10.9.2013
Cílová skupina:	Žáci středních škol
Klíčová slova:	Skládání slov - kompozita – kalky – kalkové překlady
Anotace:	Tento dokument je metodikou a pracovním listem, který slouží k ověřování znalostí struktury složených slov. Srovnává latinská složená slova se složenými slovy dalších jazyků

Obtížnost: *** (z možných *****)

Časová náročnost: 1 a půl vyučovací hodiny

VIII. Slova složená/kompozita – principy tvoření a spojování

Latina podobně jako jiné jazyky využívá spojování slov. Tato kompozita přecházela do moderních jazyků, např.: *aqueductus* = aquadukt. Někdy bývá jedna část složeného slova řeckého původu, např. klaustrofobie: latinské *claudo, ere, clausi, clausum* = zavírám se

zde spojilo s řeckým slovem *fobos* = strach. Klaustrofobie je tedy strach z uzavřených prostor.

Nejčastěji bývají původně jednotlivá slova spojována samohláskou **-i-**. Např.: *agricola* = zemědělec, rolník; *carnifex* = kat, *septimontium* = sedmihoří (název pro sedm pahorků v Římě), *mediterraneus* = středozevní. Může se objevit také spojovací samohláska **-e-** nebo **-u-**. U složených slov označujících množství je časté **-a-**. viz DUM 09.

Druhá část slova může být vytvořena ze slovesa:

facio, facere > -fex	<i>pontifex</i> = doslova: dělající mosty
-ficus	<i>specificus</i> = zvláštní
capio, capere > -ceps	<i>parti-ceps</i> = účastný (zčásti)
caedo, caedere > -cida	<i>homicida</i> = vrah
fero, ferre > -fer	<i>lucifer</i> = světloňoš

Téměř neomezené možnosti představuje participium přezentu aktiva. Participium perfekta pasiva v druhé části složeného slova je méně časté:

potens	<i>omnipotens</i> = všemohoucí
loquus	<i>suaviloquus</i> = jemně mluvící

Také může být v druhé části adjektivum:

plenus > -ples	<i>locuples</i> = bohatý
-----------------------	--------------------------

V moderních jazycích se často objevuje *kalkový překlad*. Každé slovo/část složeného slova se přeloží zvlášť: viz *lucifer* = světloňoš, *aqueductus* = vodovod.

Cvičení ad VIII:

1. Pokus se přeložit; můžeš čerpat z české textbanky:

Opifex, veneficus, manufactus, princeps, algificus, odorifer, munificus, multipotens,

Chladící – kdo plní povinnosti, dobročinný – výrobce – vonný, vůni šířící – beroucí jako první – připravující jed – rukama, ručně zhotovený – mohoucí mnoho

2. Z jakých latinských či řeckých slov vznikly:

Glorifikace, tragikomedie, aquaerobik, semestr*, viadukt, prétor.

3. Odvod' české významy:

Capricornus, domiseda, suaviloquentia, longaevus, gallicinium, matricida, suicidium, aequicolor, iuriscictio, austrifer.

4. Podtrhni pojmy v předcházejících cvičeních, z nichž vznikly české kalky

---

Materiál je určen pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech středních škol. Jakékoli další využití podléhá autorskému zákonu.

BIBLIOGRAFIE

Lindauer, J. *Lateinische Wortkunde*. Bamberg 1978. ISBN 3 7661 5636 5.

Mader, M. *Lateinische Wortkunde für Alt- und Neusprachler*. Stuttgart 2000. ISBN 3-17-015261-0.

Novotný, F. *Historická mluvnice latinského jazyka*. Praha 1955. Nakladatelství československé akademie věd, sv.2.

Pražák, J. M. – Novotný, Fr. *Latinsko-český slovník*. Praha 1955.

Quitt, Z. – Kucharský, P. – dědicové. *Česko-latinský slovník*. Příloha. Praha 1993. ISBN 80-04-26466-2.